

Ճ Ա Ն Ի Կ Հ Ա Յ Կ Զ Ա Գ Ը Բ

Պանիլիի մէջ, 15 Յուլիսի Ուրբաթ օրը, իր մանկանացուն կնիւմ է Բարեգործականի եղիպոսի Մանա-
նիկի երեւոցի Ասեմապեա Մեծ Տիար Ճանիկ Զազր: Սյս Տիար առիթով, «Սոն», լսնուն Պատ. Տեղապան
Գե. Տ. եղիլե Սրբազանին, իր ցուակցութիւնները կը լարեն հայ իրականութեան մէջ վստակաւոր գործի Տիար
Ճանիկ Զազրի պարագաներուն:

Կենսագրական ցօրեր

Երնաձ է 1879 Յունիս 1 ին, ի Կ. Պոլիս: Մկրտուած է եէնի-Գափուի եկեղեցիին մէջ, Հայկ
անունով: Իր ծնողքին եօթը զաւակներուն բնիւրաբար, զինքը փաղաքշական Ճանիկ անունով
կոչած են տան մէջ, և այսպէս վերագրիլը իսկական անունին տեղը բռնած է:

Իր հայրը իրանը Զազր օղլու Մարտիրոս Համբարձումեան, Պարսկաստանէն Կ. Պոլիս փո-
խադրուած ընտանիքի մը շառաւիղէն էր որ ամուսնացած էր Կ. Պոլսեցի Շահինի — ձնեալ Ռա-
փաղէեան — հետ, որ աշխատանակ տանտիկին մըն էր, նուիրուած իր եօթը մանչ զաւակներու
խնամածութեան:

15 Յունիս 1900 ին շրջանաւարտ կ'ըլլայ Ռազմէթ զօլէնէն Պատկաւոր Արուեստից տիպագրով
և շուրջը Պոլիս Մեալ, անշուշտ տիրող նշիչ միջնորոտին մէջ ապրելու կարելիութիւն չտեսնելով
կամ նախազգացումը ունենալով տխուր ապագայի մը:

Իր եղբայրը, ծանօթ տղարանատէր Սերվիլէն, որ պետական շրջանակներու հետ ընդարձակ
գործանունութիւններ ունէր, իրեն կ'առաջարկէ իր մեծ հաստատութեան անօրէնութիւնը և զայն
համոզել կ'աշխատի որ մեայ Կ. Պոլիս, սակայն ձանիկ Զազր անըրգուելի կը մեայ իր որոշումին
փայ և եղիպոսու կուգայ 1900 Նոյեմբեր 10 ին, և Դեկտեմբերին կ'ընդունուի Վալոն Լի միջազգային
ընկերութեան պաշտօնէութեան մէջ և 1 Յունուար 1901 ին կը ձեռնարկէ գործի, համետ պաշտօ-
նով մը. — Շուտով զնահատուելով, 1902 ին ընկերութիւնը զինքը պաշտօնով կը փոխադրէ Կ. Պո-
լիս, սակայն Համիտական կառավարութիւնը շարունակ իր Բուրժուա մուտքը և ետ կը զարմէնէ:
Ընկերութիւնը զինք այս անգամ կը զրկէ իտալիա ուր Պրինտիգի և Նափուի կը մեայ շուրջ ամիս
ամառը, և ձմեռը կը զառնար եղիպոսու: — 1903 ին ամառը գործնալ եւրոպայ կ'անցնի պաշտօնով:
1904 ին կը փոխադրուի Փարիզ Ընկերութեան շարժման հիւղին մէջ գործելու համար և այս առիթու
նաև կ'այցելէ 1905 ին Դերմասիս: — 1905 ի ձմեռը նորէն եղիպոսու կուգայ և նոյն տարին, կ'ան-
ուանուի Ընկերութեան շարժման վարիչ և 1907 ին Փոսթ-Տնօրէն, իսկ 1925 Յունուարին եղիպոսուի
և Պաղեստինի Ընդհանուր Տնօրէն:

Վալոն Լիի գործանունութեանց շրջանակը շնորհիւ իր նախածնունդեան, ընդարձակուեցաւ
և 1927 ին ինք նշանակուեցաւ ներկայացուցիչ նոյն ընկերութեան Սուրիոյ, Իրաքի և Պարսկաս-
տանի ու յաջողեցաւ կազմակերպել մահաբարձ վախճաններու ապաստարկութիւնը 1921 ին Պաղես-
տինի, 1923 ին Սուրիոյ և Թուրքիոյ, 1928 ին Իրաքի և 1930 ին Պարսկաստանի մէջ, ուշաքաւ յա-
ջողութեամբ մը, զնահատուելով թէ Ընկերութեան և թէ այդ երկիրներու վարիչներուն կողմէ:

Բազմաթիւ եւրոպական կառավարութիւններ զինք պատուած են զանազան առիթներով:
Այսպէս, 1929 ին Ֆրանս. Հանրապետութեան Պատուոյ Լէգէոնի Ասպետական, 1930 ին Ռուսական Ռուսական
կառավարութիւնը Պեյնիքական Թագի Սպայտութեան, 1930 ին Ռուսական Ռուսական Թագի Հրամա-
նատարութեան, 1933 ին Իտալական կառավարութիւնը Իտալիոյ Թագին Ասպետութեան աստիճա-
նով, իսկ 1933 ին Սուրիական կառավարութիւնը Սուրիական Արժանաց, և 1934 ին Պուլկար Թա-
ղարութիւնը Շուէտական Արքայական Թագի Ասպի Ասպետական և 1937 ին Լիբանանի հանրապե-
տութիւնը Լիբանանի Արժանաց ոսկի շքանշանով պատուած են զինքը:

Ճանիկ Զազրը, եղիպոսուի մէջ միջազգային ղէմք մըն էր որ իր զիբքին բերմամբ յարարե-
րութիւններ ունէր պետական բարձրագոյն պաշտօնատարներու ինչպէս նաև զիւանագիտական
ներկայացուցիչներու հետ, և անգամ էր միջազգային շատ մը ընկերութիւններու և միութիւն-
ներու: — 1925 էն սկսեալ կը վարէր պատուակալ ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը Զրօսաւրջիկային
Ընկերութեան, որուն նախագահն էր Սիւրէյման փաշա, իսկ 1926 էն ի վեր անգամ էր եղիպոսուի
Պանդոկներու Ընկերութեան վարչական խորհուրդին:

Ճանիկ Զազրը, հիմնադիրներէն մէկն էր Գափուի Միջազգային Ռօմարի — Ընկերակցու-
թեան և կարեւոր անդամներէն Քրիստոնեայ եկեղեցիներու պատուական զեպանը:

Ճանիկ Զազրը ունէր նաև ազգային գործունէութիւն մը, անշահախնդիր, և իբրև իր հայու
մը վայելի, և հեռու ցնորական գաղափարներէ ու անիրականալի երազներէ, Ընդհանրական և գործերուն
իր բարոյական և նիւթական աջակցութիւնը ընծայած է այն բոլոր ձեռնարկներուն և գործերուն
որոնց մէջ ազգային իրական օգուտ մը կը տեսնէր և անոր ներկային ու ապագային բարօրու-
թեան նպատակ մը ընծայելու հաւատարմ մը: Առաւելագոյն անկաւ բարեկամ էր զարթոյններու և

մտաւորական զարգացման: — 1912ին անդամակցած է Ազգային Գալուստեան վարժարանի Հոգաբարձութեան, երբ Մինաս Ծալեան կը վարէր անոր անօրէնութիւնը:

1919ին Գաղ. Ժողովը իրեն պաշտօն տուած է պատրաստելու ծրագիր մը Առաջնորդարանի վերականգնութեան համար, անոր հնօրեայ վարչութեան ձեռնարկով Եւրոպականացնելու մտադրութեամբ:

Այս ծրագրին համաձայն, որ խնամեալ զործ մըն էր, Առաջնորդարանը պիտի ունենար Ընդհ. Տնօրէն մը, զոր նշնխակ փնտռել փորձուած է լրագրական ծանուցումներով, սակայն յետոյ մ. ապացութեան տրուած է, և այսպէս անգործադրելի մնացած է ծրագիրը:

1923 Ապրիլ 29ին կ'ընտրուի Երեսփոխան առաւելագոյն քուէով, և այս թուականէն ի վեր քանի մը անգամ որ վիճակով զաղբած է, վերընտրուած է: 1924ին հաղիւ մէկ տարի եղած էր իր Երեսփոխանութիւնը, երբ Գահիրէի Թեմական Ժողովի Ատենապետ ընտրուեցաւ և այդ օրէն մինչև 1954 անընդհատ բոլոր նստաշրջաններուն միաձայնութեամբ վերընտրուած է, իր անմխտելի ձեռնաճառագիտութեան և պաշտօնին պահանջած անկողմնակալութեան համար: — Իրեն վիճակուեցաւ մտաւորապէս անցնող քառորդ զարու ժամանակամիջոցին Ատենապետի Թեմական և համագումար Ժողովներու բաւական փոխորկալից նիստերուն: Նկատելի է որ կուսակցութիւններ, իրենց բարի սովորութեամբ, չեն կրցած սպառնալիքով կամ որևէ խաղով մը զինք գործիք ընել:

Ճանիկ Զազըր մին էր Եգիպտոսի հայ հասարակութեան ամենէն աչքառու անձնաւորութիւններէն, որ իր Ժողովուրդի զուակ, կը սիրէր հայ Ժողովուրդը և իր կարելին կ'ընէր անոր համար:

1935ին կաթողիկոսական լիազօր նուիրակ Գարեգին Արքեպիսկ. Յովակիմեանցի առաքելութեան իր ընծայած թէ նիւթական և թէ բարոյական ձեռնառութեան համար, ինչպէս նաև Եգիպտոսի հայ դպրութիւն իր մատուցած ծառայութեանց ի գնահատութիւն յանուն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, նուիրակ Սրբազանը իրեն տուաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ պատուանշանին Ա. աստիճանը: — 1945ին երբ վեհ. Տ. Գարեգին կաթ. Յովակիմեանց, Ամբրիկայէն Եգիպտոս ժամանեց, Ճանիկ Զազըր ն. Ս. Ծմութեան ամենէն մեծ նեցուկը եղաւ, վեհափառին Անթիլիասի մէջ կատարելիք գործին հասկացողութիւնը և գիտակցութիւնը ունենալով, և սատարեց Վրիլիկոյ Աթոռին վերանորոգութեան գործին ամէն կերպով ձեռնառու և աջակից գտնուելով անոր:

Եգիպտոսայոց նպաստը, Ամբրիկոսայոց բերած օգնութեան հետ, մեծ քաջալերանք մը եղաւ վեհ. Տ. Գարեգին կաթողիկոսին, Անթիլիասը զարմնելու համար հայ մշակոյթի կեդրոն մը և վառարան մը: — վեհ. Տ. Գարեգին կաթողիկոսի անձին մէջ անկիպ գնահատած էր ոչ միայն իմաստուն հոգևոր պետի մը յատկանիշները այլ նաև ստեղծագործ աշխատանքի մարդը և մեծ մտաւորականը: — Ասոր համար թէ նիւթակալ և թէ բարոյական ձեռնառու եղաւ անոր: 1945 Ապրիլ 8ին գնաց Անթիլիաս և ներկայ եղաւ կաթողիկոսական օժիտի հանդէսին և կրկին քաջալերեց կաթողիկոսը: — Նոյն տարին իր պատգամաւոր Եգիպտոսի թեմին գնաց Հայաստան և մասնակցեցաւ համագլխային հոգևոր ընդհ. Ժողովին և վեհ. Տ. Գեորգ կաթողիկոս Զէօրէքճեանի ընտրութեան — 22 Յունիս 1945: — Ճանիկ Զազըր, այդ պատկանելի Ժողովին նախագահներէն — Ատենապետ — մին եղաւ և կորովի կերպով վարեց Ժողովը, օրինական սահմաններու մէջ, և խորհրդարանական սովորութիւններու համաձայն:

Ճանիկ Զազըրի ազգային գործունէութեան վրայ երբ կը խօսինք, չենք կրնար մոռնալ իր աշխատութիւնը զոր ընծայած է Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, իր հաւատաւոր մէկ անդամ այդ մեծ կազմակերպութեան, որուն գոյութիւնը բարիք մը կը նկատէր այս ազգին համար: Իր կուսուս ազգապահպանութիւն և ազգային մշակոյթի զարգացման: — Շատ կանուխէն հետեւարար մասնակցած է անոր զանազան Յանձնաժողովներուն և նախորդ պատերազմի միջոցին գործօն զեր մը կատարած է Հ. Բ. Ը. Միութեան մէջ, այնպէս որ 1916ին Փոխ-Անգամ ընտրուած է կեդրոնական վարչութեան որ այն ատեն Գահիրէ կը գտնուէր: — 1921ին երբ կեդրոնը փոխադրուեցաւ Փարիզ և Գահիրէ մնաց Գործադիր Ժողով մը միայն Առաքել Գեյ Նուպարի ատենապետութեամբ, Ճանիկ Զազըր եղաւ այդ Ժողովին գործօն անդամներէն մէկը, և մինչև 1925ի վերջը, մասնակցեցաւ անոր աշխատութիւններուն, հանդիսանալով ամենէն գործունեայ տարրերէն մէկը:

1926ին երբ Գահիրէ ունեցաւ Նըջանային Յանձնաժողով մը, ինք եղաւ անգամ անոր և պահեց իր պաշտօնը մինչև 1932, Այդ թուականին երբ վերականգնուեցաւ այս Յանձնաժողովը ինք ընտրուեցաւ Փոխ-Ատենապետ և ապա Ատենապետ: — Ճանիկ Զազըր իր անդամներէն մէկը Հ. Բ. Միութեան Եգիպտոսի կեդր. Յանձնաժողովի Լիազօր պատուիրակ, երբ 1945ի վերջերս Լիբանանի և Սիրիոյ մէջ Հ. Բ. Միութեան երկու Նըջանային Յանձնաժողովները կազմակերպեց և Եգիպտոս վերածուեցաւ կեդրոնական Յանձնաժողովի, ինք եղաւ նախ անոր Փոխ-Ատենապետը և ապա Ատենապետը, մինչև իր մահը:

Հ. Բ. Միութիւնը իր մեծ կազմակերպութիւն իրեն համար էր նուիրական հաստատութիւն մը որուն մասին ունէր գուրգուրանք և խղճամիտ գործունէութիւն մը: Ինք մէկն էր անոնցմէ, որոնք պատճառ եղան հիմնարկութեանը «նախադ» Մարզարանի, որուն վարիչ-Մարմինի նախագահութիւնը կը վարէր մինչև վերջերս:

Մ. Ա. ԳՅՈՍՏԱՆՅԱՆ